

עלון הדרכה להוראת פרשת השבוע
ע"פ הגליונות של בחמה ליבוביץ

פרק ל"ב

ענין גם גליון מסות תשי"ז

מסות (תשכ"ה)

כל פרשה וכל פרק בתורה לדורות נאמר ולא לשעתו בלבד ולקח בהם לכל התקופות. אולם בכל דור אחרות הן הפרשיות המדברות אליו ופרשה אשר סתומה או רחוקה היתה מהבנת דורות פתאם תתגלה לדור חדש. הפרק שבו עוסק גליונו יובן לדורנו אולי יותר מאשר לדורות שקדמו לנו. אך על המורה ללמד הפרק כולו לגופו והלקט לדורנו יצוץ מעצמו בתודעת הלומדים.

מתנהל משא ומתן רב משמעות בין שני שבטים וחצי, בני הדור הראשון לבאי הארץ, ובין משה רבנו אביהם של נביאים המוציאים ממצרים ומליכט במדבר ארבעים שנה. משא ומתן בין מי שעיניו לבצעו, מי שעל הלחם לבדו לחיה, מי שלא לדבר ה' ולמוצא פיו ייחל, בין מי שבא לארץ המקנה ויראג למקנה ובין מי שרואה עצמו כטובא לארץ המובטחת ועליו יעורר.

עבר הירדן בכבש, עומדים ישראל בערבות מואב ועליהם לעבור את הירדן לרשת את הארץ אשר נשא ה' את ידו לשכן אותם בה, והנה שוב מכשול. הפעם לא שליחות מרגלים אשר סופם להביא את העם מלילות לארץ, לא געגועים מן המדבר חזרה אל ארץ נושבת לאכול שם דגים חיים, כי אם אחרי פגישה ראשונה עם ארץ נושבת, בא רצון לותר על הליכה לקראת ארץ נכספת ומובטחת ולהתישב מיד באותה ארץ נושבת כדי לאכול מפריה ולשבוע מטובה. הפעם נכשלים הם לא בכח הפתוי של זכרונות העבר כי אם בכח הפתוי של מציאות טרבת אשר בהנה.

- "פה אשב כי אריתיה" -

אופים של שני השבטים כחמרים גמורים אינו מוסבר בתורה ע"י קרקטריסטיקה הניתנת במפורש מפי הכתוב, אלא רק ע"י רמזי לשון, לזה יש לפיין בשאלה א ובשאלה ו. סדר המלים בפסוק, קדמה ואחור של עניינם הם מן האמצעים המובהקים של התורה לאפיין בהם בני אדם על שיהיו ושיגט, על ארצם ורבעם. על הקורא בתורה שומה לפקח עיניו ולבין לראות ולהבין כל סנוי קל, כל תוספת וכל חסר. אין על המורה להראות ללומדים - כצעירים כמבוגרים - את ההבדלים שבין דברי השבטים ובין דברי משה, עליו רק להפנות לבט לכך, שיש הבדלים ושיש לגלותם. רש"י מעמידנו רק על ההבדל בסדר המלים שבין פסוק ט"ו לפסוק כ"ד, אבל לא עמד רש"י על כך, שהם פתחו בזכויותיהם (פ' ט"ו) והמשיכו ועברו שוב לדבר בחובותיהם וסיימו שוב בזכויותיהם; ואלו משה רבנו פתח בחובותיהם (פ' כ' כ"א - כ"ה) וסיים בזכויותיהם (סוף פ' כ"ב).

ואולם רבים וחשובים מאלה הם שאר התקוצים אשר חכמים משה בחזרתו על הצעתם. יתן המורה לתלמידיו למצאם אחד לאחד ועי"כ יתברר להם אופים של השבטים. ביחוד יש לעמוד על אופיים החילוני-אזרחי של הצעתם, מעין חוזה שכירות ביניהם לבין שאר השבטים; כאלו המדובר הוא באיזו התנהלות במקום מרעה ובמתן עזרה של שירותים צבאיים כתמורה למקום המרעה, וכאלו אין כאן הליכה לארץ אשר יעד ה' לאברהם יצחק ויעקב, בתוך מפורט ומענין מאד ניתן לפרק זה בספר עקידת יצחק (הוצאת ורשא עמודים 192 - 194). וענין גם שאלה ה. שאין פסוקים ב' ו' עומדים בסתירה לאופי החילוני של דבריהם, לזה ע' שאלה ז.

מתשובת השבטים (שאלה ד) יש לראות, שהבין יפה, מה היתה כונת משה, בחזרם על הצעתם תוך הכנסת תקוני סגנון ולשון לתוך דבריהם. ההשורה גליון מקץ תשי"ז שאלה א.

בחמה ליבוביץ